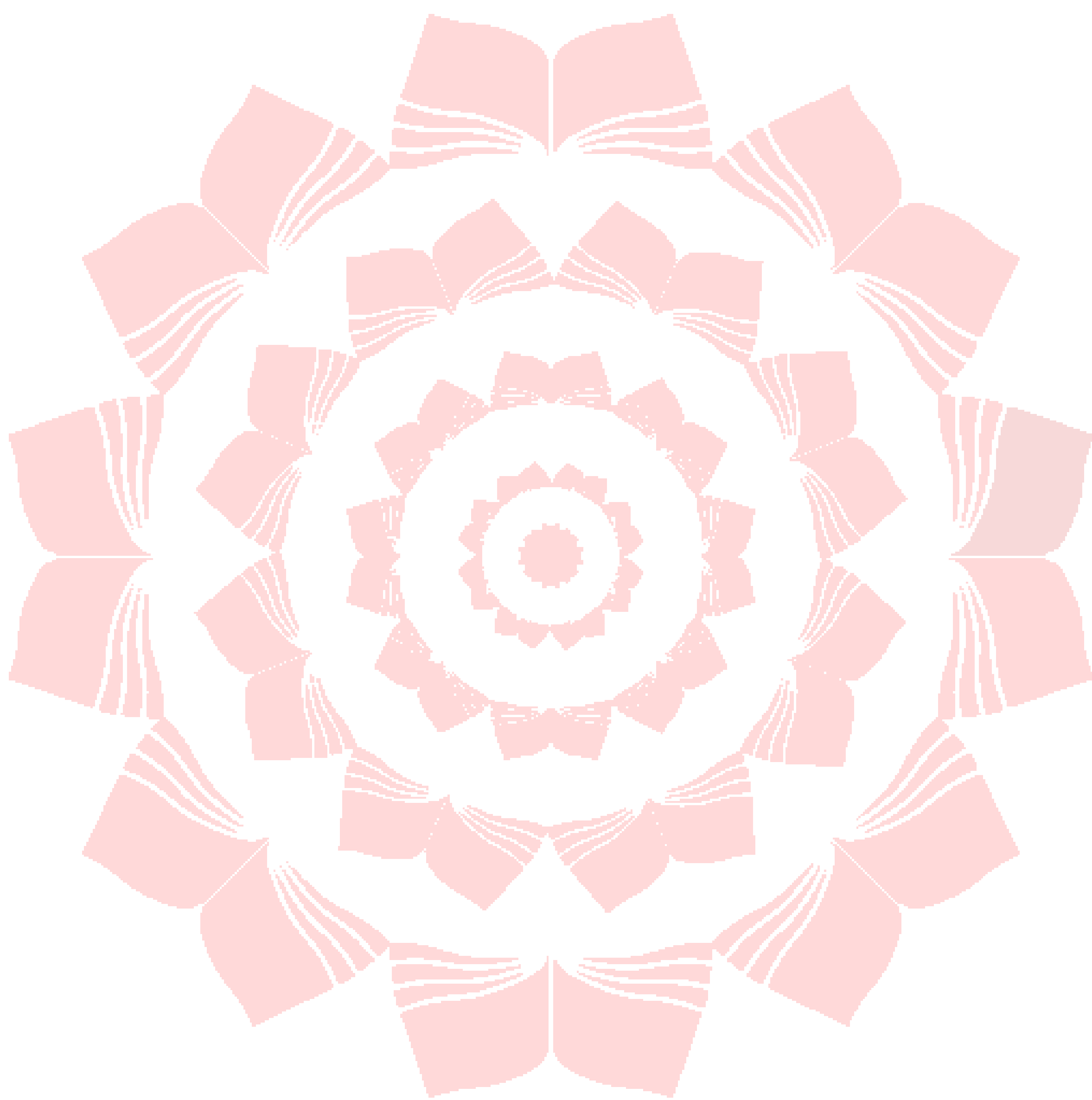




YORICK

Eugène Ionesco
Teatru II

Traducere din limba franceză de
VLAD RUSSO și VLAD ZOGRAFI

NEMIRA

Colecție coordonată de Irina CERCHIA
Fotografie copertă: © Louis MONIER/ Gamma-Rapho via Getty Images
Coperta: Adnan VASILE
Prepress: Alexandru CSUKOR
Redactor: Irina CERCHIA
Tehnoredactor: Antonela IVAN
Lector: Andreea SPĂTARU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IONESCO, EUGÈNE

Teatru II / Eugène Ionesco; trad. din lb. franceză: Vlad Russo, Vlad Zografi. -
București: Editura Nemira, 2024
2 vol.

ISBN 978-606-43-1095-8
Vol. 2. - 2024. - ISBN 978-606-43-0713-2

I. Russo, Vlad (trad.)
II. Zografi, Vlad (trad.)

821.135.1

EUGÈNE IONESCO

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 1954, 1958, 1963, 1966, 1970, 1972, 1974,
1975, 1978, pour l'ensemble du théâtre publié

Maximilien Kolbe

Copyright © 1985, Eugène Ionesco

Această piesă de teatru este publicată cu acordul doamnei Marie-France Ionesco.

Citatele din deschiderea pieselor de teatru
sunt publicate cu acordul doamnei Marie-France Ionesco.

Copyright © Nemira, 2024, pentru prezenta ediție în limba română
YORICK este o colecție a Editurii **NEMIRA**.

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări
și închirierea acestei cărți fără acordul scris al editorului
sunt strict interzise și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-0713-2

PIETONUL AERULUI

*Pentru Madeleine Renaud
și Jean-Louis Barrault*

„*Pietonul aerului* l-am scris plecând de la vise, de la visul zborului, care este un vis curent, interpretat de psihanaliști ca un vis erotic și pe care cred că-l pot interpreta ca pe un vis de libertate și de glorie. [...] La originea acestei povestiri există, pe de o parte, un vis, vis de eliberare, de putere, și, pe de altă parte, o critică, o satiră, o descriere realistă a vieții de coșmar în regimurile totalitare, o profeție a nenorocirii.“

EUGÈNE IONESCO în
Între viață și vis. Convorbiri cu Claude Bonnefoy

PERSONAJELE

DOMNUL BÉRENGER, pieton al aerului

DOAMNA BÉRENGER, soția lui, pe nume Joséphine

DOMNIȘOARA BÉRENGER, fiica lui, pe nume Marthe

ZIARISTUL (englez)

PRIMUL ENGLEZ, în haine de duminică

PRIMA ENGLEZOAICĂ, soția lui

BĂIEȚELUL, fiul lor

AL DOILEA ENGLEZ, în haine de duminică

A DOUA ENGLEZOAICĂ, soția lui

FETIȚA, fiica lor

JOHN BULL, corifeu

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ

UNCHIUL-DOCTOR

ANGAJATUL DE LA POMPE FUNEBRE (Angajatul P.F.)

TRECĂTORUL DIN ANTI-LUME

La tribunal: JUDECĂTORUL

JOHN BULL, deghizat în călău

OMUL ÎN ALB

CĂLĂUL LA LOCUL DE EXECUȚIE

UN ASESOR

(Personajele nu trebuie să vorbească cu accent englezesc.)

DECORUL

În extrema stângă, o casă mică de țară în stil englezesc: un cottage, amintind de picturile lui Douanier Rousseau sau Utrillo sau chiar Chagall, potrivit afinităților scenografului. Căsuța, la fel ca peisajul descris mai jos, trebuie să creeze o atmosferă de vis. Totuși, acest onirism trebuie redat mai degrabă prin mijloacele unui artist primitiv, fals neîndemânatic, decât prin mijloacele unui artist suprarealist sau inspirate din tehnicile folosite la Opera Franceză sau la Châtelet. Totul e scăldat în lumină, deci fără penumbră, fără tul etc.

Restul scenei reprezintă un câmp cu iarbă, foarte verde și foarte proaspătă, aflat pe culmea care domină valea; în fundalul decorului se vede dealul de vizavi. Culmea platoului pe care se petrece acțiunea trebuie să fie semicirculară, astfel ca, pe de o parte, prăpastia să se poată ghici în apropiere, iar spectatorul să aibă senzația că se află pe marginea ei, și, pe de altă parte, pentru ca în fund, în dreapta, să se poată zări primele case, albe și scăldate în soare, un soare de aprilie din micul oraș de provincie englezesc. Cerul e foarte albastru și foarte limpede. Pe scenă se pot vedea câțiva copaci: cireși, peri în floare.

Se vor auzi zgomotele foarte slabe ale unor trenuri ce trec prin fundul văii, de-a lungul unui mic râu navigabil, care nu se vede nici el, bineînțeles, dar a cărui prezență poate fi sugerată prin sunetul slab al sirenelor de vapor. Se pot vedea cablurile unui teleferic și, pe cabluri, două mici cabine roșii urcând și coborând.

Mai târziu, pe măsură ce acțiunea va înainta, vor apărea și alte accesorii și schimbări de decor. Astfel, în cursul plimbării lui Bérenger

și a familiei sale, pe marginea prăpastiei se vor vedea: ruine năpădite de flori de culoare roz, granița neantului, o punte de argint, un tren cu cremalieră pe dealul din față etc.

La ridicarea cortinei, două Bătrâne Doamne Englezoaice trec în plimbare de la dreapta la stânga.

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Oh, yes...

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Yes, suntem în Anglia.

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: În comitatul Gloucester.

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Ce duminică superbă! (*Se aud clopote.*) Clopotele de la biserica catolică.

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: La mine în sat nu exista biserică catolică.

În aceeași clipă, o minge o lovește pe a Doua Englezoaică Bătrână, care se întoarce în timp ce apare un băiețel englez.

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Oh!

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ, către Băiețel: Oh! Băiețel neastâmpărat!

Apare Primul Englez, tatăl Băiețelului.

PRIMUL ENGLEZ: Sorry. Scuzați-l pe băiețelul meu.

BĂIEȚELUL: N-am vrut.

Apare Prima Englezoaică, soția Primului Englez și mama Băiețelului.

PRIMA ENGLEZOAICĂ, către Băiețel: Trebuie să fii atent. Ai fost nepoliticos. Cere-i scuze doamnei.

BĂIEȚELUL: Scuzați-mă, doamnă.

PRIMUL ENGLEZ, către Doamne: Mii de scuze.

PRIMA ENGLEZOAICĂ, către Doamne: Mii de scuze.

Cele două Englezoaice Bătrâne și părinții se salută reciproc spunându-și: „Sorry, scuzați-ne.”

Apoi se despart, își întorc spatele și își continuă plimbarea, în timp ce Fetița Englezoaică își face apariția, ia de jos mingea Băiețelului și i-o dă.

PRIMA ENGLEZOAICĂ, către Fetiță: Ești o fetiță bine-crescută.

Fetița face o reverență în timp ce apar Al Doilea Englez și soția lui, părinții Fetiței.

PRIMA ENGLEZOAICĂ, *către părinți*: Fetița dumneavoastră e bine-crescută, doamnă.

PRIMUL ENGLEZ, *către cel de-al Doilea Englez*: Fetița dumneavoastră e bine-crescută, domnule.

AL DOILEA ENGLEZ, *către Primul*: Nu mă îndoiesc că și băiețelul dumneavoastră e bine-crescut.

PRIMA ENGLEZOAICĂ: Așa și așa.

A DOUA ENGLEZOAICĂ: Nici fetița noastră nu e întotdeauna politicoasă.

Cei patru Englezi se salută iarăși spunându-și: „Sorry, sorry“, se despart și își continuă fiecare plimbarea în direcția lui, în timp ce Prima Englezoaică îi spune pentru ultima dată Băiețelului: „Obraznicule.“ Băiețelul dă cu tifla pe ascuns în direcția părinților lui.

FETIȚA: Oh! Ce băiețel obraznic!

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ, *care a văzut*: Oh! Ce băiețel obraznic!

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Oh! Ce obraznic!

FETIȚA: Eu n-o să-l spun. Nu-i frumos să pârăști.

Ziaristul intră din stânga, prin spatele casei lui Bérenger.

ZIARISTUL, *către Primul Englez*: Hello! Bună dimineața!

PRIMA ENGLEZOAICĂ: Hello! Superbă duminică, nu-i așa?

PRIMUL ENGLEZ: Superbă duminică!

ZIARISTUL: Ideală ca să mergi la țară.

Englezii ies continuându-și liniștit plimbarea. Rămas singur, Ziaristul se îndreaptă spre căsuța lui Bérenger, pe fereastra căreia acesta din urmă tocmai scoate capul, se uită la cer, la gazon și spune:

BÉRENGER: Superbă duminică!

ZIARISTUL: Domnule Bérenger, o clipă. Sunteți domnul Bérenger, nu-i așa? Scuzați-mă, eu sunt ziarist... (*Bérenger dă semne că ar vrea să se retragă.*) O clipă, vă rog. (*Capul lui Bérenger reapare ca la teatrul de păpuși.*) Aș vrea numai să vă pun câteva întrebări.

(*Capul lui Bérenger dispare.*) Câteva întrebări foarte simple. Vă rog, domnule Bérenger. O singură întrebare.

Bérenger scoate iarăși capul.

BÉRENGER: Domnule, am hotărât să nu mai răspund la întrebările puse de ziariști.

Își retrage iarăși capul.

ZIARISTUL: O singură întrebare. Nu-i pusă de ziarist, e pusă de ziar. M-au trimis special pentru asta. E-un fleac, un fleac, nu vă gândiți la cine știe ce.

BÉRENGER, *scoțând din nou capul*: N-am timp, am de lucru. Adică n-am, sau poate c-o să am, cine știe? Am venit din Europa în Anglia ca să mă odihnesc, să uit de munca mea...

ZIARISTUL, *scoțându-și carnetul de reporter*: Știm. Ați sosit în Anglia, în comitatul Gloucester, și locuiți într-o căsuță prefabricată, în mijlocul acestei pajiști situate pe culmea verde care domină valea, unde (*în timp ce vorbește, Ziaristul arată cu mâna spre decor*) între două dealuri împădurite curge un mic râu navigabil... Ne-am informat, domnule, scuzați-ne indiscreția plină de respect.

BÉRENGER: Nu-i niciun secret, se vede cu ochiul liber.

ZIARISTUL: Ziarul la care lucrez ar dori să vă pună o întrebare, stimate domnule Bérenger.

Bérenger dă semne că ar vrea să se retragă. Capul lui dispare și apare din nou.

ZIARISTUL: Nu plecați, domnule Bérenger. E o întrebare foarte simplă. Puteți răspunde absolut orice. E pentru un articol de pe prima pagină, cu o fotografie mare de-a dumneavoastră, la scara unu pe doi.

BÉRENGER: Spuneți repede, domnule. N-am timp. Mă odihnesc.

ZIARISTUL: Iertați-mă, îmi pare nespus de rău că vă tulbur liniștea. O să vă pun întrebarea tradițională: când vom vedea pe marile scene ale lumii o nouă capodoperă a dumneavoastră?

BÉRENGER: Nu vreau să răspund la întrebarea asta.

ZIARISTUL: Ba da, haideți, domnule Bérenger.

BÉRENGER: Mă obligați să vă fac mărturisiri. De la început mi-am dat seama că n-am niciun motiv să scriu.

ZIARISTUL: Vă înțeleg perfect. Deși să n-ai motive nu e un motiv. Nu există motive pentru nimic, știm cu toții.

BÉRENGER: Bineînțeles. Numai că oamenii fac tot felul de lucruri chiar dacă n-au niciun motiv să le facă. Și totuși, firile slabe își oferă motive aparente pentru acțiunile lor. Se prefac că le acceptă. Doar trebuie să fac ceva, spun ei. Eu sunt altfel. Pe vremuri, simțeam în mine o forță inexplicabilă, care mă îndemna să acționez sau să scriu în ciuda unui nihilism fundamental. Nu mai pot continua așa.

ZIARISTUL: Am notat. Nu mai puteți continua.

BÉRENGER: Nu, nu mai pot. Ani de zile m-am consolatat oarecum cu gândul că nu mai e nimic de spus. Acum sunt prea convins de asta, iar convingerea mea nu mai e una intelectuală sau psihologică; a devenit o convingere profundă, fiziologică, mi-a intrat în carne, în sânge, în oase. Mă paralizează. Activitatea literară nu mai e un joc, nu mai poate fi un joc pentru mine. Ar trebui să fie o cale către altceva. Dar nu e.

ZIARISTUL: Către ce altceva?

BÉRENGER: Păi, dacă aș ști, problema ar fi rezolvată.

ZIARISTUL: Transmiteți-ne un mesaj.

BÉRENGER: S-au transmis toate mesajele. Aveți la dispoziție mesaje câte vreți. Cafenelele și redacțiile sunt pline de literați-profeți care au rezolvat totul. Ei le știu pe toate. Nimic mai simplu decât mesajul automat. Bravo lor. Ei cred că Istoria are dreptate, când de fapt o ia mereu razna. Dar, pentru ei, Istoria nu e decât dreptatea celui mai tare, ideologia unui regim care se instalează și triumfă. Oricare ar fi el. Găsești întotdeauna cele mai solide argumente ca să justifici o ideologie triumfătoare. Numai că, exact din momentul în care se instalează și triumfă, ideologia devine falsă. E nevoie de discernământ și curaj intelectual, sau de o intuiție lucidă, ca să

te ridici împotriva stării de fapt și să prevezi ce va fi, sau pur și simplu să simți că lucrurile ar trebui să stea altfel.

ZIARISTUL: Se spune că numai teama de rivali v-a făcut să abandonați teatrul, poate doar provizoriu.

BÉRENGER: Cred că e vorba mai curând de nevoia unei reînnoiri lăuntrice. O să mă pot eu reînnoi? În principiu, da, în principiu, da, câtă vreme nu sunt de acord cu starea de fapt. Numai cine nu e de acord cu starea de fapt aduce mereu ceva nou și original. Adevărul îl găsești într-un fel de nevroză, nu în sănătate... Nevroza este adevărul, adevărul de mâine împotriva adevărului aparent de azi. Toți literații, aproape toți, și aproape toți autorii de teatru denunță răul, nedreptatea, alienarea – nenorociri trecute. Ei închid ochii asupra răului de azi. Ce rost are să denunți răul de ieri? E inutil să demistifici ce a fost deja demistificat. Ăsta-i conformism și n-are alt scop decât să mascheze noul rău, noile nedreptăți, noile escrocherii. Majoritatea scriitorilor de azi cred că aparțin viitorului, când de fapt sunt depășiți de Istorie. Sunt proști și n-au curaj.

ZIARISTUL: O clipă... Să înțeleg că scrieți un teatru cu mesaj? Un mesaj diferit de al celorlalți, și totuși un mesaj... Mesajul dumneavoastră...

BÉRENGER: Din păcate! N-am ce face! Sper totuși că în spatele mesajului meu aparent există și altceva, nu știu încă ce anume, ceva care se va dezvălui poate... de la sine... în ficțiune.

ZIARISTUL: Dați-mi voie să notez: „Gata cu starea de fapt... nevroză... cafenea... discernământ... curaj, intuiție... rău... scriitorii sunt proști.”

BÉRENGER: Mai e și critica: bună, rea, pe mine mă obosește. Mă obosește și teatrul, mă obosesc și actorii; viața mă obosește...

ZIARISTUL: Notez: „Oboseală... oboseală... oboseală...”

BÉRENGER: Mă întreb în același timp dacă literatura și teatrul pot într-adevăr să exprime imensa complexitate a realului, dacă azi mai poate vedea cineva limpede în sufletul celorlalți sau în sufletul lui. Trăim un coșmar înfiorător; literatura n-a avut niciodată forța, intensitatea, tensiunea vieții; iar azi cu atât mai puțin. Ca să

se ridice la înălțimea vieții, literatura ar trebui să fie infinit mai crudă, mai cumplită. Dar, oricât de crudă ar fi, literatura nu ne poate da decât o imagine extrem de palidă, de diluată a adevăratei cruzimi; ca și a miracolului real, de altfel. Ea nu e nici cunoaștere, fiindcă nu-i decât clișeu: adică devine clișeu, încremenește imediat, expresia rămâne în urmă în loc s-o ia înainte. Ce se poate face ca literatura să devină o explorare pasionantă? Până și imaginarul e insuficient. Realitatea, cea pe care literații conformiști cred că o reflectă sau că o cunosc – și nu există decât literați conformiști –, realitatea asta depășește ficțiunea; nici nu mai poate fi cuprinsă cu gândul...

ZIARISTUL: Am înregistrat: „Nu se mai poate înregistra.“

BÉRENGER: Dar totul ar fi suportabil dacă am fi nemuritori. Pe mine, unul, mă paralizează gândul că voi muri. Nu e un adevăr nou. E un adevăr pe care-l uităm... ca să putem face ceva. Eu nu mai pot să fac „ceva“, eu vreau să mă vindec de moarte. La revedere, domnule.

ZIARISTUL: Perfect. Vă mulțumesc pentru aceste prețioase declarații. Cititorii noștri de duminică le vor citi fără îndoială cu sufletul la gură; vor avea cu ce să se amuze. Vă rămân și eu îndatorat, grație dumneavoastră am cu ce să umplu coloanele ziarului.

BÉRENGER: Pe prima pagină. Și cu fotografie, vă rog.

ZIARISTUL: Bineînțeles, stimate maestru. Mâine primiți cecul.

BÉRENGER: Cât? (*Ziaristul, cu mâna pâlnie, îi spune lui Bérenger o cifră care nu se aude.*) Bine, e-n regulă, domnule. La revedere, domnule.

Capul lui Bérenger dispare. Ziaristul iese prin dreapta.

Scena rămâne pustie câteva clipe. În depărtare se aude un vuiet de avion care va crește în tot timpul scenei următoare.

Din dreapta intră Doamna Bérenger, Joséphine, îmbrăcată cu un capot albastru-închis, cu stele albe.

În urma ei, intră Unchiul-Doctor, urmat de Angajatul de la pompe funebre. Acesta e îmbrăcat într-un costum negru, poartă mănuși negre, cravată neagră și un melon negru în mână.

Unchiul-Doctor are părul grizonant la tâmples și poartă un costum gri cu doliu la rever.

UNCHIUL-DOCTOR, *îndreptându-se către Joséphine*: Joséphine! Joséphine!

JOSÉPHINE, *întorcându-se*: Ce cauți aici, Unchiule-Doctor? Te credeam la Brazzaville...

UNCHIUL-DOCTOR: N-am fost în viața mea la Brazzaville.

ANGAJATUL P.F.: Doamnă Bérenger, doamnă Bérenger...

JOSÉPHINE: Ce doriți, domnule?

ANGAJATUL P.F.: Scuzați-mă, doamnă Bérenger, dați-mi voie să mă prezint: sunt angajat la pompele funebre. Trebuie să vă aduc la cunoștință o veste foarte neplăcută.

JOSÉPHINE: Vai de mine! Dumnezeuule!

UNCHIUL-DOCTOR: Nu e o veste neplăcută, nici vorbă, liniștește-te, dragă Joséphine. Dimpotrivă, e o veste cât se poate de bună.

ANGAJATUL P.F.: Depinde cum privești lucrurile. Vestea o fi bună; pentru noi însă e neplăcută.

JOSÉPHINE: Da' ce s-a întâmplat?

ANGAJATUL P.F.: Nu vă speriați, doamnă, e cutremurător.

UNCHIUL-DOCTOR, *către Angajat*: Domnule, lăsați-mă totuși să-i dau eu vestea nepoatei mele. Veștile trebuie date cu menajamente. Marile bucurii și marile dureri pot ucide. (*Către Joséphine*:) Fratele meu, tatăl tău...

JOSÉPHINE: Știu, săracul, a murit în război. Vrei să-mi spui că i-a fost adus trupul?

UNCHIUL-DOCTOR: Nu mai e mort, Joséphine.

JOSÉPHINE: A înviat? Lasă-te de glume, unchiule.

UNCHIUL-DOCTOR: Nu știu dacă a înviat. Dar trăiește, pe onoarea mea de doctor. Poate că doar au crezut că e mort. S-au înșelat. În orice caz, nu e departe, ajunge dintr-o clipă într-alta.

JOSÉPHINE: Nu se poate, nu se poate!

UNCHIUL-DOCTOR: Jur!

JOSÉPHINE: Și cum e? Unde e? A slăbit? E obosit? E bolnav? E trist? E vesel?

ANGAJATUL P.F.: Dar noi, doamnă, noi ce ne facem? Ați anunțat oficial decesul tatălui dumneavoastră; ați comandat înmormântarea; totul e pregătit, am dat anunț în ziare, am cheltuit bani.

JOSÉPHINE: Vai, bietul meu tată! Nu l-am mai văzut de-o veșnicie. O să-l recunosc oare?

UNCHIUL-DOCTOR: E mai tânăr decât înainte de anunțul morții. Ca în fotografia veche, dinainte să plece la război. A slăbit, bineînțeles. E palid. Are părul lung. A fost rănit.

JOSÉPHINE: Tată, unde ești? Nu mai am răbdare. Vreau să-l văd imediat.

ANGAJATUL P.F.: Nu vă repeziți, doamnă, mai întâi să lămurim lucrurile. Povestea asta ne aduce importante daune financiare și morale. Buna reputație a firmei noastre, fondată în 1784, cu cinci ani înainte de revoluția dumneavoastră franceză...

UNCHIUL-DOCTOR: Anulăm înmormântarea, domnule...

ANGAJATUL P.F.: Dar eu rămân cu toată ceremonia în aer!

UNCHIUL-DOCTOR: Nu pierdeți nimic. Ocazii aveți, slavă Domnului.

JOSÉPHINE: Ah, sigur, anulăm înmormântarea, bineînțeles.

UNCHIUL-DOCTOR: Plătim totul.

ANGAJATUL P.F.: N-ajunge, domnule.

UNCHIUL-DOCTOR: În plus, vă cerem scuze.

ANGAJATUL P.F.: Le accept, domnule, dar mai e ceva. Am făcut public decesul, i-am făcut publicitate, iar înmormântarea n-are loc. Cine o să mai aibă încredere în noi?

JOSÉPHINE: Bine, intentați-ne proces și o să vă plătim toate daunele și dobânzile.

ANGAJATUL P.F.: Nemaipomenit! Vom intenta acțiune în contencios comercial. Mergem până la Curtea de Casație. Cazul va intra în analele jurisprudenței. Protestez vehement, protestez vehement. Vi-l trimit pe avocatul meu, vă trimit judecătorul, portăreii.

JOSÉPHINE: Vai, domnule, nu vă supărați. Sper să nu-i faceți iar vreun rău.

ANGAJATUL P.F., ieșind: O să mai auziți de mine, nu scăpați cu una, cu două. O să fac un scandal monstru, o să vuiască ziarele. (Iese.)

UNCHIUL-DOCTOR: Vorbim cu avocatul. Nu-ți face griji, se aranjează.

Chiar dacă se dă la ziar, nimic nu ne împiedică să spunem că a fost un miracol. Că noi am fost de bună-credință.

JOSÉPHINE: Nu trebuia să anunțăm așa repede pompele funebre...

Trebuie să trimitem imediat ferparuri de înviere, ferparuri de înviere. Da' unde e?

UNCHIUL-DOCTOR, *arătând cu degetul în gol*: Acolo, acolo.

JOSÉPHINE: Tată, vino, vreau să te strâng în brațe. Nu-l văd, nu te văd, unde ești?

UNCHIUL-DOCTOR, *continuând să arate cu degetul în gol*: Acolo, uite, acolo.

JOSÉPHINE: Hai, tată, vino. Ce dacă s-au supărat pompele funebre? Nu-i nimic, se aranjează. Vino, hai, vino!

Vuietul avionului a devenit asurzitor. E atât de puternic, încât acoperă, desigur, replicile probabile care urmează – și care nu se aud – ale lui Joséphine și ale Unchiului-Doctor. Cele două personaje continuă să joace câteva clipe mut pe fondul zgomotului.

Scena se întunecă pe măsură ce zgomotul crește și se face beznă. Se aude explozia unei bombe deasupra căsuței lui Bérenger, care se zărește vreme de două secunde la lumina exploziei. Chiar în flăcări, dacă se poate.

Din nou, întuneric total vreme de câteva clipe, vuietul avionului scade treptat. Se va stinge complet în timpul celor patru-cinci replici care urmează.

Lumină. Căsuța lui Bérenger e o ruină fumegândă. Bérenger se află în cadrul ușii, singurul rămas intact.

În dreapta, se află Joséphine, îmbrăcată într-un taier bleu-ciel, cu o croială destul de clasică, cu un trandafir la butonieră și cu o geantă de piele neagră. Poartă o mică pălărie roz.

Lângă Joséphine, Domnișoara Bérenger, pe numele ei Marthe. Poartă o rochiță roz de duminică, pantofi albi, o gentuță albă, un guleraș tivit cu alb. Are părul lung, castaniu, ochi verzi-cenușii blânzi, un profil pur, destul de grav. Poartă ciorapi albi.

Englezii se află în planul depărtat, cu spatele la public.

Cele două Doamne Bătrâne se află fiecare la cele două extremități ale scenei. Mai aproape de mijlocul scenei, spate, primul și al doilea cuplu, fiecare cu copilul său. Băiețelul și Fetița au fiecare o crosă de crichet în mână. Toți englezii stau nemișcați și par să urmărească avionul din priviri.

În mijloc, în spatele scenei, John Bull în hainele lui bine cunoscute. Doar el, dintre toți englezii, nu privește avionul. Ca o marionetă enormă, își scoate încet pălăria lui caracteristică și o șterge pe dinăuntru ca s-o usuce de transpirație. Apoi își șterge fruntea cu o batistă enormă, pune batista la loc în buzunar, își așază pălăria pe cap întorcându-se încet către public și, după ce își încheie mișcarea, duce mâinile la spate, depărtându-și picioarele.

În colțul lor, Doamna și Domnișoara Bérenger nu privesc nici ele avionul. Stau de vorbă.

MARTHE: Ești tulburată, mămico. Eu tare aș vrea să-l visez pe bunicul ca să știu cum arăta. Tare aș vrea să-l cunosc.

JOSÉPHINE: Uitasem cât îmi lipsește. Abia acum îmi dau seama cât mă durea absența lui.

MARTHE: Acum îl avem pe tata.

BÉRENGER, *privind către cer, către englezi*: E un bombardier nemțesc. Scăpat din ultimul război.

Englezii se răsucesc într-o mișcare de ansamblu.

A DOUA ENGLEZOAICĂ, *arătând-o pe Fetița ei celorlalți englezi*: Vrea să devină cântăreață.

JOSÉPHINE: Bineînțeles, numai că din păcate nimeni nu poate fi înlocuit. Când ai pierdut pe cineva, rămâne în urma lui un gol pe care nu-l mai poți umple niciodată.

BÉRENGER, *către englezi*: Noroc că eram în pragul ușii. Aveam chef să umblu prin iarba proaspătă, sub cerul vostru de iunie, de un albastru atât de pur, albastru englezesc.

JOHN BULL, *către Băiețel*: Și tu ce vrei să te faci?

BĂIEȚELUL: Aviator.

AL DOILEA ENGLEZ, *către Bérenger*: Oh, da, primăvara e frumos la noi.

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Plouă mai puțin ca de obicei.

JOHN BULL, *către Băiețel*: De ce aviator, băiete?

MARTHE, *către Joséphine*: N-ar trebui să-i spui lui tăticu' despre visul tău.

BĂIEȚELUL, *către John Bull*: Ca să dau cu bombe peste case.

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ, *către cea de-a Doua Englezoaică*: Să ne cânte ceva.

JOHN BULL, *către Fetiță*: Hai, cântă-ne ceva, copila mea.

FETIȚA: Nu.

TOȚI ENGLEZII, *într-un glas*: Hai, cântă-ne ceva.

MARTHE, *către Joséphine*: Ah! Uită-te la peisaj... La vale... Uite-i pe copiii englezilor.

ENGLEZII, *către Fetiță*: Hai, cântă-ne ceva frumos.

MARTHE, *către Joséphine*: Uite-l pe tata, ne-a văzut. (*Bérenger vine către Joséphine și Marthe.*) Tăticule! Ce frumoasă e pajiștea.

A DOUA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ, *arătând către John Bull*: Dacă nu vrei să cânți, domnul ăsta gras o să te mănânce.

BÉRENGER, *către soția lui*: Ai văzut ce mi s-a întâmplat?

PRIMUL CUPLU, *către Fetiță*: Hai, cântă, pușor.

JOSÉPHINE, *către Bérenger*: Eu te-am prevenit. Trebuia să fii mai prudent.

AL DOILEA CUPLU: Hai, cântă, pușorul meu.

BÉRENGER: Nu-i vina mea. Nu eu eram în avion. Ce puteam să fac?

CELE DOUĂ ENGLEZOAICE BĂTRÂNE: Hai, cântă, domnișoară.

JOSÉPHINE: Trebuia să cumperi o casă mai solidă, nu cocioaba asta de carton care se prăbușește la cel mai mic proiectil. Păcat de manuscrisele tale.

MARTHE: Lasă-l în pace, mămico. (*Către Bérenger:*) Drumul de la Londra a fost superb. Totul era verde, am trecut pe lângă râuri, pe lângă orașele construite parcă din cuburi, și pe drum erau mașini galbene, mașini roșii. Ai avut liniște să lucrezi?

BÉRENGER: Da. Dacă nu era avionul ăsta...

JOSÉPHINE: Cea mai bună scuză ca să nu lucrezi!

Fetița începe brusc să cânte. De fapt, scoate pur și simplu niște triluri, exact ca o privighetoare mecanică.

MARTHE: Oh! Cântă fetița englezilor. (Noi triluri.) Ce frumos cântă.

Vreau să cânt și eu ca ea.

JOHN BULL, către Fetiță: Vai, ce frumos!

A DOUA ENGLEZOAICĂ: E un cântec vechi de pe la noi.

PRIMA ENGLEZOAICĂ BĂTRÂNĂ: Mi-l cânta bunicul.

PRIMUL ENGLEZ: Și mie mi-l cânta bunicul.

JOHN BULL: Se cânta în toată Anglia. Dar la noi era puțin altfel. Se cânta cam așa.

Cântă și el. Alte triluri de privighetoare mecanică, identice.

Apoi toți englezii reiau în cor aceleași triluri. Doar vocea lui John Bull e mai groasă, iar a fetei, mai ascuțită.

Scena muzicală trebuie să fie foarte scurtă.

Regizorul nu trebuie să insiste și nici să complice scena. Englezii trebuie să aibă timp doar să schimbe câteva zâmbete în timp ce cântă.

De fapt, ei nu vor face decât să deschidă gura, în locul lor va cânta o privighetoare mecanică.

Băiețelul o trage de cozi pe Fetiță, care apare cheală.

CEI TREI BÉRENGER: Ooh!

A DOUA ENGLEZOAICĂ: Ei, da, fetița noastră e micuța cântăreață cheală.

Personajele, englezii și familia Bérenger nu sunt deloc uimiți, totul trebuie să se petreacă absolut firesc. Pur și simplu, mama Băiețelului ia peruca Fetei și i-o dă tatălui ei, acesta i-o dă mamei care i-o pune la loc pe cap Fetei.

Tatăl Băiețelului îl plesnește pe fiul său peste mână și-i face semn să se ducă la Fetiță. Băiețelul se duce, o îmbrățișează, apoi cei doi copii merg să joace crichet într-un colț al scenei și dispar în culise.

John Bull spune câteva cuvinte unuia dintre cupluri, celuilalt cuplu, Bătrânelor Englezoaice, apoi, treptat, dispar unul câte unul în culise; vor reapărea când unii, când alții, traversând scena, dispărând din nou, când mai numeroși, când mai puțin numeroși, astfel încât să constituie

un soi de mișcare de fundal. Indicațiile din urmă privesc mișcarea scenică a respectivelor personaje, care va avea loc pe durata acțiunii ce va urma. Englezii nu vor mai apărea toți împreună decât la momentul convenit care va fi indicat.

MARTHE, vorbind, la fel și Joséphine și Bérenger, pe fundalul plimbării englezilor. Mișcări lente, ca să sporească specificul molcom al peisajului: Uite ce pălărie frumoasă are mama.

BÉRENGER, către Joséphine: Îți vine foarte bine, draga mea, și se potrivește cu taiorul bleu.

MARTHE: Taiorul e clasic. Tot ce e clasic îi vine foarte bine. Nu-i așa că-i drăguță? Uite, tăticule, ai văzut? Are un trandafir la butonieră, un trandafir roșu. Ai văzut?

BÉRENGER: Nu sunt așa zăpăcit cum crede lumea.

JOSÉPHINE: Dacă nu ți-ar fi atras ea atenția, n-ai fi observat.

MARTHE: Vai, mămico, cum poți să spui așa ceva! (Apoi către Bérenger:) Culorile se potrivesc foarte bine. Mămica are gust.

BÉRENGER: Recunosc. Totul e perfect. În afară de geanta din piele neagră care nu se potrivește deloc.

JOSÉPHINE: Nu pot să mi le cumpăr pe toate deodată. Știi foarte bine. E prea scump.

MARTHE: Am văzut o poșetă tare frumoasă pentru mama în vitrina unui magazin din Piccadilly, o poșetă deschisă la culoare, nu pot să spun ce nuanță avea, cu flori care se mișcau, se închideau, se deschideau, ca niște flori adevărate, jurai că sunt adevărate.

BÉRENGER: Poate că erau flori adevărate...

MARTHE: Da, poate că erau adevărate. Sau erau ca un evantai. Era așa de nostimă. Nu știu, pe mine lucrurile astea mă fac fericită. Tare aș fi vrut-o pentru mama. I-o faci cadou, nu-i așa? De ziua ei.

BÉRENGER: Și mâine, dacă vrea.

JOSÉPHINE: Nu-i nicio grabă. De ziua mea, dacă vrei. Nu trebuie să cheltuim toți banii dintr-odată. Până una-alta, mă mulțumesc cu asta. Trebuie să refacem casa. Unde o să lucrezi?

BÉRENGER: Nu-ți face griji. Găsești case câte vrei, în toate orașele, în toate satele, pe toate drumurile, chiar și în mijlocul câmpului. Ba

chiar și pe apă. Și când te gândești că unii se plâng că n-au unde să locuiască...

JOSÉPHINE: Sunt mai mulți oameni decât case.

BÉRENGER: Nu și la țară.

JOSÉPHINE: Habar n-ai să calculezi!

MARTHE: Oamenii ar putea să stea în ele pe rând.

BÉRENGER: Nu te mai frământa din cauza visului tău. E doar un vis.

JOSÉPHINE: Crezi?

BÉRENGER: Da, da, sunt sigur.

MARTHE, *către Joséphine*: Nu trebuia să-i spui.

JOSÉPHINE, *către Bérenger*: Cum să nu mă frământ? Era tatăl meu.

BÉRENGER: Înțeleg, înțeleg. Dar asta nu înseamnă decât că-l iubeai foarte mult, că ai vrea să fie în viață și că-ți dai seama că nu se poate, că e imposibil. Abia când ne visăm morții ne dăm seama cu adevărat cât ne lipsesc, cât de mult ne lipsesc.

JOSÉPHINE: Asta spuneam și eu adineauri.

BÉRENGER: Ziua uităm. Nu ne gândim la ei. Dacă am avea tot timpul conștiința acută pe care o avem în vis, n-am mai putea trăi. Noaptea ne amintim. Ziua ne e dată ca să uităm. Nu te lăsa tulburată de vise, mai bine privește iarba asta...

MARTHE: Nu plânge, mămico. Tăticu' are dreptate.

BÉRENGER: Uită-te la iarba asta, privește pădurea din față, de cealaltă parte a văii. Bucură-te. Întoarce-te...

MARTHE, *către Joséphine*: Întoarce-te...

JOSÉPHINE, *întorcându-se*: Lasă-mă, pot să mă-ntorc și singură...

BÉRENGER: Mai bine privește zidurile albe, casele de la marginea orașului...

MARTHE: Parcă s-ar topi în lumină.

JOSÉPHINE: Sunt nostime.

MARTHE: Mai mult decât nostime.

BÉRENGER: Uită-te la cerul ăsta.

MARTHE: Uită-te.

JOSÉPHINE: Da' mă uit, ce vrei de la mine?